

Terms and Conditions

The Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept there Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Library

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Imprint:

Director: Mag. Renate Plöchl

Deputy director: Mag. Julian Sagmeister

Owner of medium: Oberösterreichische Landesbibliothek

Publisher: Oberösterreichische Landesbibliothek, 4021 Linz, Schillerplatz 2

Contact:

Email: [landesbibliothek\(at\)ooe.gv.at](mailto:landesbibliothek(at)ooe.gv.at)

Telephone: +43(732) 7720-53100

Geschichte der Juden in Rokitzan und Umgebung.

Bearbeitet von

Jaroslav Polák-Rokycana, Prag.

Dějiny Židů v Rokycanech nesahají do dávných let! Ještě před r. 1848 nesměli Židé — až na jedinou rodinu Jáchyma Lederera, který si zjednal pro sebe a později též pro svého syna Jakuba práva měšťanského — bydleti. Bude proto úkolem vylicíti dějiny Židů v nedalekém okolí města R., než dospějeme k době, kdy se i zde ustavily první počátky náb. obce.

O prvním sídlišti Židů v okr. rokycanském nezachovaly se bezpečné zprávy. Nejstarší z nich jsou „Knihy Haskary“ Chewra Kadischah v Terešově z r. 1623⁸⁾ a knihy pamětní žid. dobročinného spolku „Gemilasschassidim“ z Prašného Újezda z téže doby. Musela tedy době té předcházeti asi hezká řada let, než se roztroušení zde Židé spojili v „obec“ a než v ní vznikly dobročinné a charitativní spolky. Zmíněná kniha zádušní líčí příchod prvních kolonistů-Židů do Terešova tak, že prý „asi před stoletím“ — tedy kolem r. 1520!! — přistěhovali se sem za krále Vladislava četní zámožní občané z Prahy, státní a dvorní úředníci a s nimi i veliký počet rodin z Židovského města pražského, protože se chtěli spásiti před morem, který zuřil v městech pražských. Také blíž Rokycan, „na Vršičku“, usadili se tehdy na nějakou dobu stavové čeští, aby tam přečkali „morovou ránu“; na památku byla tam pak zřízena pěkná kaplička, která se dosud zachovala. Židé v okolí rokycanském byli patrně do těch dob něčím neobvyklým, může však i býti, že to byl strach před roznášením nákazy, který působil, že vrchnostenský úředník příchozí Židy z Terešova ihned vypudil. Ubozí tito lidé byli nuceni tábořiti v blízkých lesích, když ani vesničtí obyvatelé k nim nebyli vlídnější. Zanedlouho poté bylo nalezeno v lese několik mrtvol, zřejmě morem zahubených lidí, mezi těmi byli i poznáni někteří z těch, kteří byli z Terešova vypuzeni. Tyto mrtvoly byly pochovány na místě, kde byly nalezeny, v hromadném hrobě, a mohyla nad jich hrobem se ještě před nemnoha lety ukazovala.

Některé rodiny těchto žid. exulantů — zdá se — přece se trvale usadily v Terešově a též i v některých okolních obcích, co dosvědčují příjmy pánské, které vykazují za poplatky Židů vrchnosti nedlouho poté již pravidelné položky. Jsou to pevně smluvené platy za pohřební místo, které nese odtud jméno „Bet olam“ a je to právě též pozemek, na němž se nalézala ta mohyla těch prvních, morem zemřelých Židů v Terešově. Z každého mrtvého Žida musela o. ž. zaplatiti do důchodu panství 45 krejcarů. Tento poplatek zůstal v platnosti do r. 1763, kdy bylo upuštěno od vybírání z každého pohřbu zvláště a byl sjednán paušál roční 10 zl. k. m. „bez ohledu na počet v tom roce zemřelých“. Zároveň však bylo dovoleno Židům hřbitov rozšířiti, zdi obehnati a cestu zříditi, co vše dokončeno bylo r. 1768.

Dějiny Židů v Rokycanech a okolí.

Zpracoval

Jaroslav Polák-Rokycana, Praha.

Po založení hřbitova zřízena byla i instituce žid. pohřebního bratrstva a s ní i první náb. obce žid. v nynějším okrese rokycanském. Teprve později vznikla odlučováním se od této mateřské obce jiná pohřební bratrstva a náb. obce. Terešovské žid. pohřební bratrstvo pozůstávalo r. 1798 z 64 členů, bydlicích v Terešově, 7 v Hutí, 7 ve Lhotce, 2 v Cerhovicích, po 1 v Radnicích, Cheznovicích, ve Svinné a ve Skrejích, 2 ve Švabíně, 2 v Liblíně, 5 ve Zvíkovci, 40 v Prašném Újezdě, po 2 v Chříči a v Lohovičkách, 28 v Řešihlavech. Do obvodu žid. obce terešovské náležely i obce Lhotka u Liblína, Chlum, Skoupý a Osov. Těmito počty Židů nejsou zdaleka všichni Židé obce Terešovské vypočtení, neboť nemusel býti každý Žid také členem žid. pohřebního bratrstva.

Již r. 1680 měli Židé v Terešově, v Prašném Újezdě a v Řešihlavech malé modlitebny, v nichž se i vyučovala mládež v počátcích žid. vědy. R. 1816 postavila terešovská náb. obec při žid. hřbitově malý domek pro hrobníka, jimž však nesměl býti rozmnožen počet Židů, vrchností do ochrany vzatých. Počet rodin zatím více a více vzrůstal a poměry v mateřském spolku pohřeb. bratrstva byly tuze stísněné; i odloučili se r. 1821 Židé z Řešihlavy a z Chříče, založivše vlastní své hřbitůvky a pohř. bratrstva.

Základní bratrstvo pohř. v T. sebralo během těch dlouhých let svého trvání slušné jmění ve způsobu menších nadací za záduší (maskir); úroků z těchto nadací užívali učitelé židovští na „chédrech“ v T., Prašném Újezdě a v Řešihlavech. Kolem r. 1890 vystěhovali se Židé ze všech těchto obcí, v nichž zanikly i školy, rovněž i kostel v Řešihlavech. Ještě o hlavních svátcích konají se bohoslužby v kostelích v Terešově a v Prašném Újezdě, leč i ty zanikají. Kolem r. 1700 povstala žid. obec Osek u R., kdež pro ni bezprostředně za zámeckou zdi u silnice postavil hr. Waldštýn řadu domků; chráněnou s dvou stran silničními závorami čili „šraňky“, takže v taktu utvořené „židovské ulici“ bylo o šábesu úplné ticho a klid, nerušen formanskými povozy. R. 1817 byla ž. o. v Oseku již tak početná, že si již zřídila vlastní svoji modlitebnu; hřbitůvek však založen byl již mnohem dříve, zdá se, že ihned po jich usazení se v Oseku. Když pak byly r. 1870 prolomeny hráze nesnáselivých měšťanů rokycanských a tam se usadila rodina Jáchyma Lederera a záhy potom i četné jiné, tu zvolna stěhovali se Židé z Oseka do R., takže již r. 1872 tato malá obec židovská se rozchází. V témže roce byla založena ž. n. o. v Rokycanech, která převzala ve svoji správu (a k dalšímu používání) též starý hřbitůvek v Oseku. Jednou z nejvážnějších rodin „starousedlých“ Židů oseckých je Stadlerova. Z té byl Bernard Stadler,